

Fotografija

RIMANTAS
DICHAVIČIUS

Gimė 1937 m. vasario 27 d. Grimzelių k., Kelmės raj. 1945–1950 m. – tremtis prie Uralo. Grįžęs 1950 m. į Lietuvą mokėsi vidurinėje mokykloje Šiauliuose, vėliau – Stepo Žuko Kauno taikomosios dailės mokykloje (1952–1957), kur jam dėstė Liudas Truikys. 1957–1963 m. tęsė studijas Vilniaus dailės instituto grafikos katedroje. 1962–1963 m. dėstė M. K. Čiurlionio menų gimnazijoje grafikos specialybės, vėliau dirbo meniniu redaktoriumi žurnale „Moksleivis“ (1963–1969), „Minties“ (1969–1978) ir kitose leidyklose. Iliustravo daugiau negu 30 knygų ir apipavidalino daugiau negu 200 įvairių leidinių. R. Dichavičius išgarsėjo savo kultiniu ir jo vizitine kortele tapusiu albumu „Žiedai tarp žiedų“ (1990), kurio išėjo net keturi leidimai. Surengė daugiau negu 50 personalinių ir daugiau negu 300 grupinių parodų Italijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje, JAV, Rusijoje, Švedijoje, Suomijoje, Latvijoje, Estijoje, Čekijoje, Vengrijoje, Lenkijoje ir kitose šalyse. Vienoje iš parodų Maskvoje per dieną apsilankydavo daugiau negu 10 000 žmonių. Jo kūrinių esama Lietuvos ir užsienio muziejuose bei privačiose kolekcijose.

R. Dichavičius yra Lietuvos dailininkų sąjungos, Lietuvos fotomenininkų ir AFIAP – Tarptautinės fotomenininkų sąjungos – narys.

Apdovanojimai: E. Laucevičiaus knygos *Knygų įrišimai Lietuvoje XV–XVIII a.* meninis apipavidalinimas apdovanotas Italijoje aukso medaliu (1975), Lietuvos valstybinė premija (2004), Estijos Baltosios žvaigždės ordinas (2004) ir daugiau negu 20 premijų įvairiose Lietuvos ir užsienio parodose.

Rimantas Dichavičius was born on 27 February 1937 in Grimzeliai village, in the district of Kelmė. He spent the years 1945–1950 in exile near the Urals. In 1950 he came back to Lithuania and studied at Šiauliai secondary school, and later (1952–1957) in Kaunas' Stepas Žukas arts and crafts school. From 1957 to 1963, Dichavičius studied graphics at Vilnius Art Institute. In 1962 and 1963 he lectured in graphics at the M.K. Čiurlionis Arts School, and later worked as a designer for *Moksleivis* magazine (1963–1969), with *Mintis* (1969–1978) and other publishers, illustrated more than 30 books, and designed more than 200 publications. Dichavičius became famous with his photography book *Flowers among Flowers* (1990). He has held more than 50 personal and 300 collective exhibitions, in Italy, France, Germany, the USA, Russia, Sweden, Finland, Latvia, Estonia, the Czech Republic, Hungary, Poland and other countries. His works can be seen in museums in Lithuania and abroad, as well as in private collections.

Dichavičius is a member of the Lithuanian Artists' Association, and a member of the Lithuanian and International Art Photographers' Association.

Awards: The gold medal in Italy for *Book Plates in 15th to 18th Century Lithuania* by A. Laucevičius (1975), the Lithuanian State Award (2004), the Estonian White Star Order (2004), and more than 20 other awards from his exhibitions in Lithuania and other countries.

ARCHETIPINĖS RIMANTO DICHAVIČIAUS VIZIJOS

Rimantas Dichavičius – unikalios gyvenimiškosios patirties, pokario tremties ir potremtinės kartos atstovas. Jau daugiau nei keturis dešimtmečius reiškiasi grafikos, tapybos, fototapybos, fotografijos, knygų dizaino ir kitose srityse. Po ilgų ieškojimų metų sukūrė savitą kūrybos stilių, iškirto savo nišą mūsų meno pasaulyje ir tapo visuotinai pripažintu lietuvių dailės ir meninės fotografijos klasiku.

R. Dichavičiaus poetiškų vizijų ištaukų tikriausiai reikia ieškoti tremties negandų ženklintoje vaikystėje, kuri skatino jį kurti kitą, priešingą realiam, spinduliuojantį grožiu ir harmonija antipasaulį. Dramatiškų pokario metų išgyvenimai paliko gilų rėžį jo pasaulėjautoje. *Svajos apie išaukštintą ir harmonizuojantį žmogaus dvasią meną šiuo alkanu klastos ir baimės vaiduoklių prisodrintu metu*, – sako jis, retrospektyviai žvelgdamas į nuėitą kelią, -- *buvo nedrąsus pasidairyimas oazės dykumoje. Net ir ją suradus – tas didysis juodas, slegiantis tamsus šešėlis buvo apgaubęs visus žmogaus dvasios kampelius.*

Svarbios tolesnei dvasinei evoliucijai buvo studijos Stepo Žuko Kauno taikomosios dailės mokykloje, kur pedagoginiame skyriuje su tapybos specializacija jis pirmą kartą tiesiogiai susitiko su ryškiomis asmenybėmis, atvėrusiomis meno pasaulio paslaptis. *Didžiai dėkingas LIKIMUI*, – sako jis, – *kad leido sutikti gyvenimo kelyje keletą šviesių Mokytojų – meno istoriką Klemensą Čerbulėną, Romualdą*

Jurelionį, Andrių Valių ir, svarbiausia, retos humanitarinės kultūros, nenuolankią ir magiško žavesio kupiną asmenybę – Liudą Truikį. Iš tikrųjų Dichavičiaus kūryboje iškart į akis krinta Truikio mokiniams būdingas tautinis angažuotumas, didelis profesionalumas, stulbinamas reiklumas sau, žavėjimasis Rytų tautų meno tradicijomis, tobulas kompozicijos jausmas, muzikalumas, ypatingas dėmesys smulkiausioms detalėms, aukštas teorinės savirefleksijos lygis. Tai buvo pirmas tikras didis mokytojas, kurio asmenybės įvairiapusio poveikio vėliau nepajėgė užgožti kiti pedagogai tęsiant studijas Vilniaus dailės institute.

Baigęs studijas, Dichavičius tolydžio tobulino profesinius įgūdžius, ieškojo labiausiai kūrybinius siekius atitinkančių meninės išraiškos formų; bandė save tapybos, grafikos, piešinio, knygų dizaino srityse. Ilgainiui jo dėmesį vis labiau traukė fotomeno teikiamos galimybės, jo gebėjimas tiksliai fiksuoti ne tik nepakartojamas į praeitį slenkančias būties akimirkas, bet ir išraiškingų gamtos formų trapumą, muzikalumą, harmoniją. Individualaus stiliaus tapsmui neabejotiną poveikį darė sintetiniai Truikio siekiai, jo kūriniams būdingas įvairių menų glaudesnės sąveikos ieškojimas, ornamentinis struktūriškumas, skirtingo intensyvumo spalvinių zonų sąskambiai, plastinių formų ir muzikalių linijų jungtis. Jauną menininką, kaip ir Toliųjų Rytų dailininkus, jaudino jautriaus-

sių monochrominių atspalvių, toninių gradacijų, šviesos blyksnių ir metamorfozių perteikimo galimybės.

Pagrindiniai Dichavičiaus įkvėpimo šaltiniai – moters kūno grožis ir neišsemmiamas savo formų, linijų ir spalvų įvairovė gamtos pasaulis. Originaliais poetiškais moters grožį aukštinančiais fotolakštais jis drąsiai įsiveržė į meno pasaulį, laužė nusistovėjusius fotomeno kanojus, perėmė naujas vaizduojamųjų menų paribiuose esančias meno erdves. Neįprasti kūriniai šokiravo, sujaukė tradicines meno rūšių ir meno morfologijos schemas, kadangi savo meninės išraiškos priemonėmis menininkas tarsi balansavo tarpinėje zonoje tarp grafikos ir fotografijos, kartu savo sintetiniais siekais plėtė meninio pasaulio įsisavinimo erdves.

Šios specifinės brandžiai Dichavičiaus kūrybai būdingos tendencijos visa galia išsiskleidė knygoje „Žiedai tarp žiedų“ (1990) ir daugelyje vėliau sukurtų ciklų, kuriuose matyti rafinuoto esteto ir puikaus kompozicijos meistro žvilgsnis. Minėtoje kruopščiai atrinktų fotolakštų knygoje regimas didelis profesionalumas, dėmesys gamtos pasaulio formų įvairovei ir jautriausioms žmogaus dvasios vibracijoms. Sklaidant fotolakštus, stebina jų išbaigtumas, formų turtingumas, atskirų detalių atlikimo meistriškumas, nes rengdamas šį albumą autorius dar negalėjo pasinaudoti dabartinių kompiuterinių technologijų teikiama galimybėmis. Į pirmą vietą čia iškyla tokios sąvokos kaip estetinis sterilumas, kompozicijos vientisumas, muzikalumas. *Fotografinis vaizdas*, – sako jis, – turi būti *tobulas, švarus, o tai pasiekti būna sunku ir*

kartu paprasta: ženklą žingsnį į šoną, užsilipk aukščiau ir nusileisk žemiau, gerai apsižvalgyk ir neskubėk. Reikia būti režisieriumi, kadro statytoju, kūrėju, mąstyti simboliškai, apibendrinančiai, mokėti išgryninti kadro erdvę ir išmesti lauk visas šiukšles. O tarp kojų veliasi ir žengti pirmyn kliudo labai daug atsitiktinimų.

Šio ciklo kūriniai tarsi iškyla iš pašąmonės gelmių ir nepasiekiamo svajų pasaulio; jie išsiskiria įvaizdžių gaivumu, turtinga vaizduote, ypatinga elegancija, originaliais kompoziciniais sprendimais ir meninės formos filigraniškumu. Menininką traukia įvairiomis spalvomis pražįstantis drovus jaunystės grožis, ypač moters kūno ir akių skleidžiama gyvybinė energija. Tai himnas moters apnuoginto kūno graakštumui, jo paslaptiškai minkštumo jėgai, kaip teisingai sakė daoizmo adeptai, nugali viską, kas kiečiausia... Tai vizijos, kuriose į vientisą audinį susipina lakios fantazijos, svajos, pašąmonės vaizdiniai, amžino ir efemeriško moters grožio ieškojimai. Moters kūnas dažniausiai vaizduojamas gamtos stichijoje, jūros, miško, kopų ir pan. fone, pasitelkiant imlių metaforų teikiamas galimybes. Čia kūną glosto švelnus pajūrio vėjo dvelksmas, sausa palinkusi kopų žolė, rasos lašai... Fotolakštai dvelkia kažkokia primiršta kadaise klestėjusių pagoniškų kultūrų dvasia, prarastoj rojaus nostalgija.

Tarsi iš kolektyvinės pašąmonės gelmių išnyra Dichavičiaus archetipinių vaizdinių ambivalentiškumas, kerinti erotinės *anima* energijos galia, kuri siekia iškilti virš konvencionalių gėrio ir blogio normų. *Anima* reiškiasi konkre-

tesnių archetipinių vaizdinių – undinių, sirenų, laumių, miškų karalių dukterų, fejų, meliuozų, driadų, najadų, lamijų, sukibų ir kitais archajiškos mitinės sąmonės provaizdžiais. Vadinas, archetipinis moters vaizdinys maskuojasi įvairiais rūbais, jis erzina, gundo, vilioja, spendžia žabangas, siekia užburti, žada prarasto rojaus harmoniją, būties pilnatvės jausmą; tai gyvenantys vandenyje, pakrantės augalijoje, miške tarp medžių ar pievoje tarp gėlių, ar kitoje gamtinėje stichijoje moteriškojo prado provaizdžiai. Jie gundo, vilioja savo pirmapradžiu moterišku grožiu, žada vyrui atrasti prarastą rojų, įtraukti į didįjį gyvenimo srautą. Jei nebūtų šių užslėptų, iš sąmonės gelmių išplaukiančių sielos polėkių, subtilių vilionių, potraukių, tuomet tikriausiai didysis žmonijos gyvenimo ratas nustotų sukstis, užgestų gyvybė. Iš čia kyla toks galingas R. Dichavičiaus kūriniam būdingas moters kūno grožio aukštėjimas. Tačiau kūrėją domina ne tik kūniškas grožis, bet ir jame slypinti ir spinduliuojanti dvasia, jaunatviškos sielos tyrumas. Gamtinės stichijos svarbą pabrėžia plastiškos moters kūno formas kartojančios vingrių medžių šakų, vilnijančių srovėje vandens augalų ar kopų žolių ritmingos muzikalių linijų. Čia ypatingą svarbą įgauna gyvybę gimdanti vandens stichija, kuri išskyla menininko fotolakštuose įvairiausiais srautų, lygaus paviršiaus, raibuliuojančių bangų, purslų, ryto rasos lašų ir kitais pavidalais. Tai lemia grožį aukštinančių dailininko vaizdinių gaivumą, gamtos detalių fetišizavimą, bėgimą nuo gamtą prievartaujančios ir

ją teršiančios civilizacijos, technikos pėdsakų, potraukį prie žmogaus nepaliesotos natūralios gamtos stichijos, kurioje moteris yra natūrali šio tyro gamtos pasaulio dalis.

Turėdamas didelę leidybinę patirtį, atgavus Nepriklausomybę, dailininkas pradėjo pats rengti spaudai įvairius dabartinės lietuvių dailės laimėjimams propoguoti skirtus leidinius, iš kurių pirmiausia reikėtų išskirti puikios poligrafijos „Šarūnas Sauka“ ir „Antanas Kmieliauskas“, taip pat įvairių Lietuvos regionų dailininkų kūrybai skirtų kruopščiai parengtų kalendorių ciklą, kurį rengdamas atliko praktiškai visą darbą: fotografavo, skenavo, maketavo ir parašė menininkus pristatančius tekstus. Šiandien jau yra išleista daugiau kaip dešimt tokių kalendorinių albumų. Juose pristatyta daugiau kaip šimtas visų dailės sričių: tapyba, skulptūra, grafika, stiklas, keramika, juvelyrika. Parenge ir išleido unikalios poligrafinės kokybės pirmąjį tarptautinį Baltijos jūros regiono dailės almanachą „Baltic Art“.

Kartu R. Dichavičius daug dėmesio skyrė ir kūrybai, kurioje atgavus Nepriklausomybę išryškėjo nauji poslinkiai. Tradicinės tapybos ir grafikos išraiškos priemonės, pažįstant fotografijos ir jos kūrimo technologijų teikiamas galimybes, atrodė nepakankamos. Todėl ieškojo kitokio – jautresnio ir įvairiapusiškesnio santykio su jį sudominusiu meninės kūrybos objektu. Pastarąjį dešimtmetį Dichavičius tolo nuo tradicinių tapybos ir grafikos formų ir vis drąsiau naudojosi unikalėmis tobulėjančio fotografijos meno ir kompiuterinės technikos teikiamo-

mis meninės raiškos galimybės. *Fotografija*, – neslėpdamas susižavėjimo sako jis, – suteikia tiesiog fantastiškų galimybių perteikti daikto faktūrą, mikroskopines vaizdo vibracijas, sunkiai apčiuopiamas spalvas, šviesos pustonius. Joks kitas vaizduojamasis menas to padaryti ir perteikti negali. Tapyboje ir grafikoje gali bet kaip vartyti vaizdą, žaisti forma, tačiau niekaip neišgausi tikros gyvenimiškos vibracijos. Juk bet kuris tapytojo potėpis – tik schema. O ar neįmanoma šių trijų menų sujungti? Iš pradžių norėjau tapyti fotografiškai, o fotografuoti tapybiškai. Daug metų tiesiog kankinausi: kaip tai padaryti? Tas maniakiškas kūrybinis uždavinys gulėjo ant manęs kaip tramdomas maišas, iš kurio niekaip negalėjau išsivaduoti, išsinerti, numesti lyg pančius ir kaip paukštis pakilti naujam skrydžiui.

Šiuo metu R. Dichavičius rengia spaudai autorinį albumą „Vizijos“. Tai daugiau negu šimto fotopaveikslų ciklas, kuriame, išnaudojant per kūrybinio

darbo dešimtmečius sukauptą patirtį, siekiama apjungti grafikos, tapybos, fotografijos ir dabartinės poligrafijos teikiamas meninės išraiškos galimybes. Šiuose darbuose dailininkas juda labiausiai jo sugebėjimus atitinkančių sintetinių kūrinių link, juose ant pirminio fotografijos sluoksnio klojami tapybos ir grafikos sluoksniai išryškinant įvairių formų ir faktūrų dekoratyvų grožį. Mėgstu raiškias daiktų faktūras, nes už jų slypi gelminės struktūros, tarsi metafizinė konkretaus daikto esmė. Vadinasi, faktūra yra tik išorinis kažko esmingesnio kodas. Minėti darbai pasižymi ypatingu techninio atlikimo meistriškumu, atskirų detalių reljefiškumu, medžiagiškumu, linijinio piešinio išryškinimu. Neabejojamai geriausi iš jų yra tie, kuriuose skleidžiasi naujos meninio vaizdinio lapidariškumo tendencijos, išsivadavimas iš butaforijos ir visko nereikalingo, trukdančio suvokti vaizdinio esmę.

Prof. Antanas Andrijauskas

The Archetypal Vision of Rimantas Dichavičius

Although Rimantas Dichavičius works fruitfully in various fields of art, he is most famous as the leading figure in Lithuanian art photography. The beauty of the female body and nature are his sources of inspiration. As a rule, he shows a nude woman's body in marvellous natural surroundings, and tries to show the spiritual beauty of femininity shining through the shapes of a beau-

tiful body. His pictures balance between graphics and photography. This can be seen in his well-known work *Flowers among Flowers* (1990), as well as in other photography books. At present, Dichavičius is preparing a new book *Visions*. It will contain more than one hundred photographs produced by new artistic and technical means.

Prof. Antanas Andrijauskas

Rimantas Dichavičius. Piešiniai "Eglė žalčių karalienė" motyvais

Rimantas Dichavičius. Ilustracijos A. Achmatovos poezijai

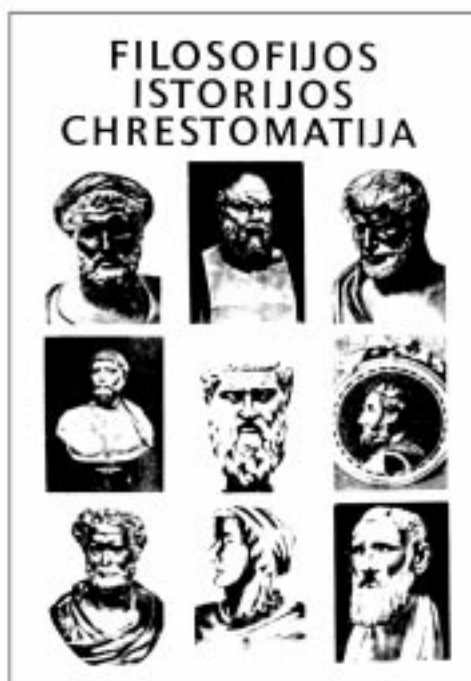

Rimantas Dichavičius. *ilustracijos P. Nerudos ir A. Churgino poezijai*

Rimantas Dichavičius. *Proginiai piešiniai ir knygų viršeliai*

PAMINKLAS PAMINKLUI A MEMORIAL FOR A MONUMENT

Rimantas Dichavičius

*Šios fotografijos - tai tik Aidas, tik Šešėlis, tik menki Trupiniai To,
ko jau nebėra.*

*Šiandien neberasime ant šių jaukių, nugludintų Vilniaus kalvelių nei vieno
akmens iš tų šimtų ir tūkstančių ten sergėjusių mirusiųjų dvasių
seniausiose žydų kapinėse. Jie visi virto skalda, tiltų ar namų pamatais,
laiptais... - vienu mirksniu, - po nematomos rankos slaptos plunksnos
brūkštelėjimo. Tai įvyko 1965 metais - ramiai, tyliai - kaip ir visi atlikti
juodieji šviesaus komunizmo darbai.*

*Šios fotografijos buvo darytos tuo metu net nenujaučiant, kad kiekvienas
žvilgsnis per objektyvą taps vieninteliu vaizdžiu liudijimu, atminties matomu
kristalu, skaudžiu dokumentu.*

*Atsigręžus atgal ir žiūrint į šiuos paveikslus supranti, kad jie patys tapo
Paminklais buvusiems Paminklams...*

O kas tai yra Paminklas?..

Paminklas - tai pirmiausia Atmintis.

Tai Laikas, sustingęs akmeny.

Tai Amžių tarpusavio Kalba.

Tai Metraštis.

Tai Amatas ir Menas, tai Grožis ir Stilius.

Tai aiški Mintis ir daugiaprasmiškas Simbolis.

Antkapiniai paminklai - tai dar subtilesnis žemiškas klodas -

tai ašarom sulydyta Meilė ir Skausmas.

Žmogus gyvena žmoguje, jo atminty, jo širdy, pradėtų darbų tąsoje.

Tai šventi ženklai, jungiantys žemišką Būtį su Kosmine Begalybe.

*Kam statyti paminklus, įdėti tiek triūso, meilės, kūrybos, jei atėję kiti, juos
sunaikins, kaip mes sunaikiname iš kitų paveldėtą palikimą?*

Šiandien kiekvienas iš mūsų savaip pergyvenam ir dalinamės

Didžiąją Savo Epochos Gėdą, nors daugelis nė pirštu

neprisidėję prie jos atsiradimo.

Kas suskaičiuos visas aukas, skriaudas ir praradimus,

kai net akmenys paverčiami dulkėmis.

Tai vyks tol, kol kiekvienas suprasim paprastą ir amžiną Tiesą - Naikini

Atmintį - Uždarai Sau Kelią į Ateitį, Žudai Kitą - Žudai Pats Save.

Dalininko Rimanto Dichavičiaus paroda PAMINKLAS PAMINKLUI,
(apkeliavusi Vilnių, Rygą, Vieną, Paryžių)

kurioje eksponuojamos unikalios fotografijos, vienintelės išsaugojusios Vilniaus
senųjų žydų kapinių Užupyje vizualinį atvaizdą. Šios kapinės slapto įsakymu
1965m. buvo komunistų visiškai sunaikintos. Greta parodos, parengus leidinį
su šiomis unikalėmis fotografijomis, atsirastų galimybė pratęsti, išsaugoti ir
sustiprinti šią trapią istorinę atmintį.

Rimantas Dichavičius. *Vilniaus buvusios senosios žydų kapinės Olandų gatvėje 1963 m.*

